

Նոյն մշակը այս ալ բսաւ. Այս առածը միայն փորձառութեամբ օգտակար կ'ըլլայ, և զոր երբեք մոռնալու չէ. կը տեսնեն զու այս արօտները, այս բարեբեր դաշտերը, այս պտղատու այգեհատանները. ուրիշ առածով մըն է որ զասոնք ստացած ենք: Իմ հայրս, որ վարպետ նաւորդ մըն էր, աշխարհիս ծայրը գացեր գտեր է և ես նոյնը օգտեցուցի:

Մշակէ, պարարտացուր, սերմանէ, ջրէ, քաղ հանէ արտդ, և աղօթքով խնորէ հունձքդ, ինչպէս թէ երկընքէն ընկնելու ըլլար:

Նարա-Մունի այս երկու առածներն ալ քաղեց առաւ Պասգաց երկրէն՝ որոնք գեղացին հաղորդեց իրեն:

Ատուած ալէկ գործաւոր է, բայց կ'ուզէ որ իրեն օգնեն:

Աշխարհս ծովու կը նմանի, որոնք որ լողալ չեն գիտեր՝ կը խղճուին:

Նարա-Մունի Գաղղիոյ սահմանները հասնելով՝ տարակուսեցաւ, արդեօք մտնայ այս գեղեցիկ երկիրը, զոր ամեն ազգերը որոնց մէջ պտրտած էր, Եւրոպիոյ մէջ մէկ հատիկ արժանաւոր երկիր իրեն ներկայացուցած էին իրեն գանձը ճոխացընելու. սակայն ետ դարձաւ, և նաւ մը գտնելով՝ ի վալենցիա՝ որ դէպ ի նաբոլի պիտի երթար, որոշեց դարձեալ նաւել և իտալիա պտըտիլ:

Կը շարունակուի:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԳԻՆ ՎՐԱՅ

Կիլիկերոսս Կովի անուանի բնագէտը հիւսիսայգին վրայ ըրած նոր դիտողութիւններէն ստիպուեցաւ հաստատել որ հիւսիսայգը ուրիշ բան չէ, բայց կամաց կամաց անդգալի կերպով բաղադրութիւն մը երկու ներհակ ելեկտրականութեանց՝ ջուրին ու երկրիս շոգիներէն, մթնոլորտին բարձր մասին անդայտացած օդուն մէջ. անոր համար ալ

է որ կը կարմրի ու կը փայլի: Ուստի Կիլիկերոսս հիւսիսայգը որոշ ասանկ սահմանեց. Երկայն փայլիւն մը սևգայտացաւ օդուն մէջ՝ մթնոլորտին քարծրագոյն կողմը:

Այս սահմանը կը հաստատէ ինչ որ գիտէինք աս երևութին ելեկտրական բնութեանը վրայ, որ կը ցուցնէր մագնիսական ասեղին ճօճալը ու այլալուծիւնները՝ որ շատ անգամ հեռագիր ազդեցութեանց վրայ կ'ընէ:

Աս ալ գիտնալու է որ, գերմանացի Տովէ բնագիտին կարծեացը համեմատ բևեռային լոյսը, մագնիսական արտաքին այլալուծեան պատճառէ մը աւելի՝ գետային ներգործութիւն մըն է, փայլուն երևութի մը աստիճան հասած. ու աս ներգործութեան մէկ մասը լուսէ ձևացած է, մէկալ մասն ալ ասեղին ճօճալէն. ուստի սմանք կոչեցին զանիկայ մագնիսական մրրիկ. ու անուանին Հումպոլտ դիտելով աս հաստատուն ու ներքին կցորդութիւնը՝ երկրիս ելեկտրականութեանը հիւսիսայգին հետ, ու իրեն կարծեացը հաստատութիւն առնելով Ֆարատէին յայտնի գիտը, մագնիսական զորութենէ առաջ եկած լոյսին դառնալուն, չտարակուսեցաւ հաստատելու որ հիւսիսայգը մագնիսական երևոյթ մըն է, ինչպէս որ գրեթէ դար ու կէս առաջ Հալլէյ հաստատեր էր: Ասիկայ տարբեր չէ Կիլիկերոսին տուած սահմանէն, բայց աւելի որոշ է ու կատարեալ: Վասն զի որչափ ալ հիւսիսայգը մագնիսական երևոյթ մը ըլլայ, բայց լոյսին դառնալը նիւթական շարժող մը կ'աւելցընէ, ինչպէս որ մագնիսական լոյսին մէջ նիւթական մասունքն են որ կը փայլին, մետաղ ու մետաղային բաներ, ու շատ անգամ ալ կրակ կտրած կաղեր ու շոգիներ: Արդ Սնկսթրոմ հատուածակողմ գործիքով ըրած վերլուծութեանը վրայ դիտեց որ հիւսիսայգին փայլուն մասն է անդայտացեալ կազ:

Ուրեմն հիւսիսայգը օդակերպ անդայտացեալ նիւթոյ մը լուսաւոր երևոյթն է, որ անմիջապէս կցորդու-

թիւն ունի մագնիսական ասեղին շարժմանցը այլապիւթեան հետ :

Բայց ասկէց 'ի զատ Ռոտովիտս Ֆալպ վեննայի երեւիլ բնագեան ու աստեղարալիս, երկրաշարժութեան ու հրաբուդիս լերանց պատճառներուն հետ վերաբերութիւն մը կու տայ հիւսիսայգին, աս կերպով: Հիմա հասարակ կարծիք է զիտնոց՝ որ Հիւսիսայգը իր երկրային բաւաւ մագնիսականութիւնը կ'ընդունի հասարակածին ելեկտրական հոսմանէն, և ուրիշ երկրիս ելեկտրական հոսմունքներէն: Արդ շատ հաւանական է որ աս հոսմունքները արեւուն տաքութենէն ըլլան ըստ մեծի մասին, բայց այն ներքին տաքութենէն ալ են՝ որ երկրիս կեդրոնական բոյնին չորս գին կը գոյանան անոյժ ու տաք նիւթերէ, որ հողագնտոյս կեղեկին տակը կը պըտտին: Աս հոսմունքներուն կերպ կերպ փոխուելէն՝ աս մագնիսականութիւնն ալ կը փոփոխուի. բայց փորձուած բան է Հիւսիսայգին հաստատուն կցորդութիւնը, երկրիս ելեկտրական հոսմանցը կերպ կերպ փոփոխուելուն հետ, զոր կը ցուցնէ մագնիսական ասեղին ճոճումը: Ուրեմն յայտնի եղաւ ու անժխտելի աս երևոյթներուն իրարու հետ վերաբերութիւն ունենալը, այս ինքն Հիւսիսայգին, հրաբուդիս լերանց, ու երկրաշարժին: Ֆալպ բնագիտին կարծիքն է որ՝ աս վերաբերութիւնը իրարմէ պատճառած չէ, այլ ուրիշ պատահմունքէ մը՝ որ ամենուն մէկտեղ պատճառ կ'ըլլայ: Երկրիս կեդրոնական բոյնին հրային հեղանիւթ ըլլալը կրնայ բացատրել շատ մը վերի յիշուած երևոյթներուն նոյն ատեն հանդիպիլը:

ՍԿԻՋՐՆ ԱՐԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Ոմանք 'ի Ս. Հարց և յեկեղեցական ժամանակագրաց խշխարհիս ստեղծման սկիզբն՝ զարնանային հասարակածինատեն եղած կը հաշուեն. ըստ այսմ և մեր Յայսմաւուրք ալ արարչութեան

գլխաւոր գործը մարդոյն ստեղծումը՝ բուն զիշերահաւասարին օրը զնելով՝ արարչութեան առաջին օրն ալ կը սեպեն մարտի 5-17. և այսպէս կը պատմեն, իրենց նախնի վարդապետաց խօսքերը հիւսելով:

Յայսմ աւուր սկիզբն է արարչութեանցն Աստուծոյ, յորում աւուր արար Աստուած զերկինս և զերկիր: Որպէս ասէ Մովսէս. ի սկզբանէ արար Աստուած զերկինն վերին, և զերկիրս ներքին: Իսկ՝ Հայր, Բանն՝ Որդի, է՝ Հոգին սուրբ Աստուած: Նախ զերկինն վերին հիմն դնէ, և ապա զերկիր. զի որոց շինող Աստուած է՝ այնպէս է պարտ լինել, 'ի վեր զհիմն դնել՝ որպէս զուլս մարդոյս 'ի կազմուած մարմնոյս: Զոր օրինակ, շինողը ընդարձակ բակի՝ զերկու եզերսն գծեն և անկիւնաւէմն կանգնեն և ապա զմիջոցսն ընուն շինուածովք. նոյնպէս և Աստուած զերկին 'ի վեր և զերկիր 'ի խոնարհ կայացոյց, և ապա յետոյ զմիջոցս ելից պատշաճ պիտոյիւք: Երկին երկու ինչ, օդ և հուր. և երկիր երկու իր, հող և ջուր. թշնամիք անհաշտելիք և սիրելիք անքակտելիք: Զորս տարերս նիւթեղէն 'ի պէտս շինութեան աշխարհիս արար Աստուած. զի առանց հողոյ ոչ լինի թանձրութիւն չօշափելի, և ոչ առանց ջրոյ կալումն և մածումն. և ոչ առանց օդոյ շարժումն. և ոչ թարց հրոյ երեւումն: Երկիր որ է հող՝ ծանրութեամբն զներքին վայրն էառ. և ջուր թեթեւ քան զհող և ծանր քան զօդ՝ 'ի վերայ հողոյ՝ 'ի ներքոյ օդոյ կայացաւ. և օդ որ է քամի, և ասի հողմ, ծանր քան զհուր՝ և թեթեւ քան զջուր, 'ի ներքոյ հրոյն, և 'ի վերայ ջրոյն զետեղեցաւ: Զի զիջութիւն ջրոյ գոյ 'ի յօգն. որպէս 'ի կանթեղս է տեսանել, զջուրն և զձէթն և զհուրն. և թէ հող ձգես 'ի կանթեղն՝ 'ի տակն նստի: Այսպէս և տարերքս կայացան, որք են թեթեւ և ծանունք, թոյլ և սուր, հակառակք և միաբանք:

Եւ երկիր էր աներևոյթ, զի ջուրն ծածկեալ ունէր զերկիր: Եւ անպատ-